

Nr 160.

Av herr **Frankenberg m. fl.**, *angående betryggande rening och desinficering av material, som användes till stoppning av sängkläder.*

Som stoppningsmaterial vid tillverkning av sängkläder m. m. användes här i landet i stor utsträckning vadd, framställd av lump, s. k. gråvadd.

Då denna vadd icke undergår någon betryggande rengöring eller desinficering, innebär givetvis användandet därav i sängkläder en stor hygienisk fara, något som också framgår av närslutna handlingar — bilaga — rörande ett ärende i denna sak, som behandlats av hälsovårdsnämnden i Göteborg, vilken företagit utredning i ärendet.

Av nämnda handlingar framgår, att någon rättelse av detta missförhållande icke kan vinnas av hälsovårdsnämnderna med stöd av nu gällande föreskrifter.

Med den hygieniska standard, som vårt land har och kan uppvisa på andra områden, synes det vara en uppenbar brist i vår lagstiftning, att icke även i fråga om nyssnämnda förhållanden fullt hygieniskt betryggande åtgärder äro i lag föreskrivna.

Vi vilja fästa riksdagens uppmärksamhet på dessa förhållanden, då det ej torde råda några meningsskiljaktigheter om, att här föreligger ett hygieniskt missförhållande, som med riksdagens hjälp kan rättas till.

Av bilagda handlingar från hälsovårdsnämndens i Göteborg sammanträden framgår, att sådan föreskrift bör införas i vår hälsovårdsstadga, att hälsovårdsnämnderna äga möjlighet att utfärda förbud mot tillverkning och försäljning av material som användes för tillverkning av sängkläder, då detta ej dessförinnan undergått en betryggande rengöring. Införandet av en dylik bestämmelse röner ej heller motstånd från företagarhåll, om bestämmelsen bliver lika för alla företagare inom denna bransch. Sveriges Industriförbund, som av hälsovårdsnämnden i Göteborg anmodats göra uttalande i frågan, framhåller bland annat: »För den händelse en ändring utav förhållandena i enlighet med det inom hälsovårdsnämnden framställda förslaget skulle anses ofrånkomligt, synes det Förbundet för den skull nödvändigt att reglering sker genom lagliga föreskrifter. Bestämmelserna måste givas allmän räckvidd, så att tillverkningen blir reglerad inom alla förevarande fabriker i landet, enär på grund utav den relativt stora kostnadsökning, varom här är fråga,

företagens inbördes konkurrensställning eljest komma att allvarligt rubbas». (Se Bilaga.)

Då ett hygieniskt krav av denna karaktär inte får betraktas endast som en kostnadsfråga, utan jämväl en hälsofråga av stor betydelse, synes en bestämmelse böra införas, som ålägger företagen i denna bransch, att innan tillverkning och försäljning av material, som beredes av uppsamlad lump etc., får äga rum, en betryggande rening och desinficering dessförinnan blivit företagen.

Hälsovårdsstadgan lämnar genom de allmänna bestämmelserna i § 24 mom. 1 en möjlighet att ingripa, ehuru särskilda föreskrifter angående bearbetning av lump saknas i svensk lagstiftning. I Tyskland däremot finnes enligt uppgift en föreskrift om obligatorisk smittorening av lump före dess användande.

För att hindra att produkter, som framställas ur lump, såsom gråvadd etc., utan föregående effektiv smittorening saluföras, synas följande utvägar föreligga: antingen förbud att saluföra slutprodukten utan att densamma blivit smittorenad, eller ock åläggande för fabriker av detta slag att smittorena lumpen före bearbetningen eller slutprodukten, innan den utsläppes i marknaden.

En bestämmelse, som förhindrar användandet av oren och ur hygienisk synpunkt mindervärdigt material för tillverkning av sängkläder m. m., synes oss böra införas.

Helst bör en sådan bestämmelse få den räckvidden att reningen försiggår, innan lumpen bearbetas. Härigenom skyddar man de arbetare, som deltaga i tillverkningen av dylikt material och som i första hand få handskas med den orena lumpen, från den fara för infektioner, som i högsta grad torde föreligga.

Ett ändrat förhållande i berörda avseende är i högsta grad påkallat, inte minst för de befolkningslager, som av ekonomiska skäl äro hänvisade till att inköpa det billigaste marknaden har att bjuda, när det gäller dylika varor, och som ej — på grund av dessa omständigheter — kunna välja ett dyrare material, som tillverkas under mera hygieniska former.

Med stöd av vad som anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att i hälsovårdsstadgan måtte införas sådan bestämmelse, att tillverkning och försäljning av material, som användes vid stoppning av sängkläder, ej får ske, innan detsamma undergått betryggande rening och desinficering.

Stockholm den 17 januari 1936.

Evert Frankenberg.

Olivia Nordgren.

Ruth Gustafson.

Sigvard Cruse.

Gust. L. Johnsson
i Kalmar.

Oscar Osberg.

Avskrift.

Utdrag av protokollet, hållet hos hälsovårdsnämnden i Göteborg, å första avdelningen, den 7 juni 1933.

§ 229.

Till hälsovårdsnämnden hade ingivits en så lydande anmälningsskrift:

»Den ²²/₅ 1933.

Till Hälsovårdsnämnden i Göteborg.

I sundhetens intresse anhålles om undersökning i fabriken hos Akt.-Bol. Drev och Trassel vid Tuvevägen i Lundby, enär för beredning av s. k. grävadd därstädes användes trasor bemängda med exkrementer och blod, utan att någon som helst rengöring förekommer. Denna vadd, som stoppas i madrasser och säljes som prima vara, kan givetvis förorsaka sjukdomar. Undersökningen bör göras vid rivmaskinerna och utan att fabriksledningen på förhand underrättas.

Närmare upplysningar i ärendet lämnas av Henrik Pettersson, boende i Frälsningsarméns hotell vid Postgatan, rum nr. 313.

Sundhetsintresserad.»

Med anledning härav hade sundhetsinspektören Bladini, efter remiss i ärendet, avgivit utlåtande av följande innehåll:

»Till Hälsovårdsnämndens första avdelning.

Med anledning av anmälan att Fabriks A/B. Drev och Trassel vid Tuvevägen i Lundby vid beredning av s. k. grävadd använder lump, som i stor utsträckning består av utslitna och nedsmutsade klädespersedlar, vilka ej före användningen tvättas eller rengöras, har undertecknad verkställt undersökning å platsen.

Fabriken inköper lumpen i balar, från vars innehåll utsorteras en del plagg, som äro mindre lämpliga för ändamålet. Resten rives i maskiner till flagor, som befrias från damm i en särskild piskmaskin, varefter de finfördelade trådarna utvalsas till breda vaddrullar. Slutprodukten användes såväl här som, enligt uppgift, av andra dylika fabriker till stoppning av madrasser, kuddar och täcken. Detta material anses dock sämre än den s. k. vita vadden, som beredes av avfallet i bomullsspinnerierna.

Givetvis är det en brist att den lump, som kommer till användning, ej på annat sätt renas (t. ex. genom tvättning, desinfektion) än genom ovannämnda piskning, varvid blott dammet utrensas för att senare brännas. Även om möjligheten att smitta på detta sätt sprides är rätt liten, så ligger dock något synnerligen oaptitligt i att denna lump utan effektiv rening användes till sängkläder, vilket sker i stor utsträckning.

Då Hälsovårdsstadgan i detta fall ej kan användas att skapa garantier för att smutsig råprodukt renas, och då förfarandet i stort sett torde vara detsamma vid alla fabriker av detta slag, synes eventuellt behöfliga föreskrifter böra utfärdas genom central myndighet, i detta fall Kungl. medicinalstyrelsen.

Undertecknad får alltså föreslå att Nämnden ville anmäla ovan anförda missförhållande till Kungl. medicinalstyrelsen för prövande av eventuellt nödvändiga åtgärder i fråga om dylik fabrikation.

Göteborg den 1 juni 1933.

L. Bladini,
Sundhetsinspektör.»

Efter föredragning härav beslutade hälsovårdsnämnden att bordlägga ärendet; och skulle detsamma återupptagas till behandling efter därom av sundhetsinspektören Bladini gjord anmälan.

Som ovan.

In fidem:
(oläsligt namn).

Avskrift.

Utdrag av protokollet, hållet hos hälsovårdsnämnden i Göteborg den 4 oktober 1933.

§ 435.

På anmälan av sundhetsinspektören Bladini företogs åter till behandling det under § 229 i protokollet för den 7 sistlidne juni antecknade ärendet rörande sanitär olägenhet vid beredning av s. k. gråvadd, och förelåg därvid utlåtande av sundhetsinspektören, vilket lydde sålunda:

»Till Hälsovårdsnämnden i Göteborg.

I anslutning till tidigare utlåtande angående åtgärd beträffande A.B. Drev och Trassels fabrikation av s. k. gråvadd av lump får undertecknad ytterligare anföras:

Hälsovårdsstadgan lämnar genom de allmänna bestämmelserna i § 24 mom. 1 en möjlighet att ingripa, ehuru särskilda föreskrifter angående bearbetning av lump saknas i svensk lagstiftning. I Tyskland däremot finnes enligt uppgift en föreskrift om obligatorisk smittrening av lump före dess användande.

För att förhindra att produkter, som framställas ur lump, såsom gråvadd etc. utan föregående effektiv smittrening saluföras synes följande utvägar föreligga: Antingen förbud att saluföra slutprodukten utan att densamma blivit smittrenad. Kontroll av att förbudet följes blir dock en svår uppgift. Eller ock bör fabriker av detta slag åläggas att smittrena antingen lumpen före bearbetningen eller slutprodukten, innan den utsläppes i marknaden. Den förstnämnda åtgärden medför den fördelen att även arbetarna, som sysselsätts med bearbetningen, skyddas för infektionsfaran. Kontrollen av de givna föreskrifterna blir ock relativt lätt.

Ett föreläggande enbart för A.B. Drev och Trassel samt eventuellt andra fabriker av samma slag inom Göteborgs stad skulle dock kunna tänkas medföra den följd att fabriker i fråga flyttade utanför stadens gräns och där fortsatte sin verksamhet som förut.

Ett föreläggande synes mig därför böra kompletteras med en anmälan till Kungl. medicinalstyrelsen i avsikt att fästa Kungl. medicinalstyrel-

sens uppmärksamhet på behovet av för hela landet gällande föreskrifter beträffande fabriker av detta slag.

Göteborg den 15 september 1933.

L. Bladini,
Sundhetsinspektör.»

Efter föredragning härav uppsköt hälsovårdsnämnden ärendets vidare händläggning till ett kommande sammanträde, till vilket innehavare av sådan rörelse, som här vore ifråga, i vederbörlig ordning skulle inkallas.

Som ovan.

In fidem:
(oläsligt namn).

Avskrift.

Utdrag av protokollet, hållet hos hälsovårdsnämnden i Göteborg den 7 februari 1934.

§ 74.

Uti det under § 435 i protokollet för den 4 sistlidne oktober senast antecknade ärendet rörande sanitär olägenhet vid beredning av så kallad gråvadd hade sundhetsinspektören L. Bladini avgivit yttrande, som jämte därvid fogat brev lyder sålunda:

»Till Hälsovårdsnämnden.

Hälsovårdsnämnden beslöt vid sammanträde i juni 1933 att bordlägga frågan om åtgärd i fråga om A/B Drev och Trassels fabrikation av s. k. gråvadd. Undertecknad har verkställt ytterligare utredning genom att införskaffa upplysning av förhållandena i detta avseende i Tyskland. Av bifogat brev synes framgå att frågan i Tyskland ordnats på frivillighetens väg.

Undertecknad får därför föreslå att handlingarna överlämnas till Sveriges Industriförbund för benäget yttrande.

Göteborg den 30 januari 1934.

L. Bladini.
Sundhetsinspektör.»

»Hamburg den 4 december 1933.

Hamburgisches Staatsamt
Ang. föreskrifter rör. handel med lump.

Herr Sundhetsinsp. L. Bladini,
Göteborg.

Såsom svar på den till Hygienisches Staatsinstitut ställda frågan av 8 nov. d. å. må följande meddelas:

Ang. handeln med lump och bearbetning av material, härrörande därav, förefinnes i Tyskland ännu ingen särskild förordning. Enligt ett meddelande av inrikesdepartementet, daterat 3 oktober 1932, hava där-

emot några koncerner och firmor frivilligt beslutat sig för att tvätta och desinficera all i deras fabrikation förekommande lump före dess användande. Deutscher Stepp- und Daunenfabriken i Berlin W 35, Genthinerstr. 29, samt Reichsverband der Leder-, Polster- und Matratzenindustrie i Berlin-Karlshorst, Stolzenfelsstr. 10 a ha övertagit ledningen härav. Reichsbund des Textilienzelhandels, Verband deutscher Wäschgeschäfte und Wäschehersteller und Verband deutscher Waren- und Kaufhäuser skola även ha anslutit sig till överenskommelsen. Av de fabriker, som framställa fyllnads-(stoppnings-)material, ha även några genom underskrift förbundit sig att blott leverera tvättat och desinficerat material. Utom dessa leverantörer av halvfabrikat och de tidigare nämnda fabrikanterna finnas även fabriker, som själva dels framställa det för de färdiga varorna bestämda stoppningsmaterialet, dels ock själva tvätta, desinficera materialet eller för detta ändamål lämna bort det till en större tvättinrättning. Den av koncernerna och enskilda firmor slutna överenskommelsen innebär ett uppställande av ett särskilt varumärke med därtill hörande teckenbestämmelser. Dessa bestämmelser, som kunna rekvireras från Wirtschaftliche Vereinigung deutscher Stepp- und Daunenfabrikanten, Berlin W. 35, innehålla de för den allmänna sanitära kontrollen viktigaste synpunkterna. Såväl leverantörer som fabrikanter skola underkasta sig både licens samt en fortlöpande kontroll. De kemiska och bakteriologiska undersökningarna skola utföras å en central i riket nämligen vid universitetets i Giessen hygieniska institut.

Enligt uppdrag
Oläsligt namn.»

Hälsovårdsnämnden beslutade med bifall till sundhetsinspektören Bladinis i ärendet gjorda hemställan att överlämna handlingarna i ärendet till Sveriges Industriförbund för benäget yttrande, och skulle i enlighet med nämndens sålunda fattade beslut till förbundet avlätas skrivelse enligt brevboken.

Som ovan.

In fidem:
(oläsl. sign.)

Utdrag av protokollet, hållet hos hälsovårdsnämnden i Göteborg den 4 juni 1934.

§ 298.

Efter av hälsovårdsnämnden gjord framställning hade Sveriges Industriförbund till nämnden avgivit utlåtande i ärendet rörande föreskrifter i syfte att åstadkomma rening av lump, avsedd att användas vid tillverkning av sängkläder m. m.; varande utlåtandet av följande innehåll:

»Göteborgs Hälsovårdsnämnd, Göteborg.

I anledning av Hälsovårdsnämndens skrivelse av den 22 sistlidne mars med begäran om Industriförbundets yttrande, huruvida särskilda föreskrifter borde utfärdas i syfte att åstadkomma rening av lump, som användes vid tillverkning av sängkläder m. m., får Industriförbundet, efter verkställd undersökning i saken, äran anföra följande.

För den händelse en effektiv rening av lump skall erhållas, måste materialet kokas, pressas och torkas. Enligt uppgifter, som tillställts oss, skulle kostnaden härför komma att vid de större företagen, som redan äga sådan teknisk utrustning att den även kan komma till användning för ifrågakvarande reningsprocedur, utgöra ungefär 15 öre per kg. Lumpens tillverkningsvärde skulle härigenom komma att bli så högt, att det troligen icke längre skulle löna sig använda lump såsom material för vaddtillverkning, enär det skulle ställa sig fördelaktigare att tillverka motsvarande lägre vaddkvaliteter av bomullsavfall. Vid de mindre företag, som icke ha här ifrågasatt teknisk utrustning, skulle utan tvekan så bli förhållandet.

Lumpen uppgives redan nu genomgå en viss reningsprocedur, i det att materialet före användandet rives, piskas och kardas. Enligt vad tillfrågade fabrikanter anfört har någon anmärkning mot av lump tillverkad vadd hittills aldrig framkommit, och man vill häri se ett visst stöd åt antagandet att den nuvarande behandlingen av råvaran skulle vara tillfyllest även ur hygienisk synpunkt.

Att på frivillighetens väg åstadkomma en i hygieniskt hänseende mera rationell behandling utav lumpen är i Sverige icke möjligt på grund av att inom branschen finnas ett betydande antal små företag. Flertalet utav dem befinna sig på hantverksstadiet.

För den händelse en ändring utav förhållandena i enlighet med det inom Hälsovårdsnämnden framställda förslaget skulle anses ofrånkomlig, synes det Förbundet för den skull nödvändigt att reglering sker genom lagliga föreskrifter. Bestämmelserna måste givas allmän räckvidd, så att tillverkningen blir reglerad inom alla förevarande fabriker i landet, enär på grund utav den relativt stora kostnadsökning, varom här är fråga, företagens inbördes konkurrensställning eljest skulle komma att allvarligt rubbas.

Stockholm den 26 maj 1934.

Sveriges Industriförbund

Gustaf Settergren.»

Efter föredragning härav beslutade hälsovårdsnämnden att tills vidare låta bero vid vad sålunda i ärendet förekommit.

Som ovan.

In fidem:

(oläsligt namn).